

Argumentum

Acest curs universitar nu își propune doar să transmită un set de reguli, de definiții sau concepte, ci să deschidă un mod de a gândi și înțelege dreptul civil.

„*Drept civil. Partea generală*” este, înainte de toate, o invitație la înțelegerea mecanismelor profunde care guvernează domeniul raporturilor juridice dintre oameni, și în egală măsură, la descoperirea logicii interne a normelor juridice civile ce le sunt incidente.

Ne dorim ca, pe parcursul acestui curs universitar, cititorul jurist, să nu rămână un simplu receptor de informație, ci să devină un participant activ la modelarea propriei gândiri juridice. În acest sens, obiectivul central al acestui studiu este formarea unei perspective coerente și flexibile asupra ramurii dreptului civil, capabile să depășească memorarea mecanică și să permită interpretarea de o manieră nuanțată a normelor civile aplicabile.

Cursul urmărește să transforme limbajul juridic dintr-un cod rigid într-un instrument viu și coerent, pe care cel interesat să îl poată percepe și mai ales, stăpâni cu destulă naturalețe.

Perceperea și înțelegerea conceptelor și noțiunilor fundamentale aferente acestei discipline juridice nu este privită ca un scop în sine, ci ca un punct de plecare pentru reflecție, argumentare și chiar pentru un dialog juridic.

Apoi, un alt element esențial al acestui demers este familiarizarea cu instituția raportului juridic civil ca raport social intersubiectiv, perceput ca o realitate a vieții de zi cu zi, în care egalitatea părților sale este regula de bază.

Încurajăm a se observa cum normele juridice civile își află menirea în a deveni aplicabile, cum actele juridice civile (contractele) pot produce efecte juridice, și cum dreptul civil intervine pentru a echilibra interesele părților.

De asemenea, prezentul curs își propune să dezvolte capacitatea de a privi în mod sistematic și critic instituțiile importante ale dreptului civil, de a înțelege nu doar „cum” acestea funcționează, ci și „de ce” ele funcționează într-un anume fel.

Importantă este analiza condițiilor de valabilitate ale actului juridic civil (a celor de fond și de formă), a urmărilor sau efectelor sale juridice dar și a sancțiunilor aplicabile în cazul nerespectării condițiilor impuse. De aceea, am încercat să le tratăm nu ca un exercițiu formal, ci ca un demers juridic esențial necesar în înțelegerea echilibrului dintre libertate, egalitate și constrângere în drept.

În cele din urmă, poate cel mai important obiectiv al acestui curs este acela de a cultiva încrederea cititorului jurist în propriul său raționament juridic.

Aplicarea normelor juridice civile la situații concrete, rezolvarea unor teste grilă sau spețe din acest domeniu dimpreună cu formularea de argumente logice și pertinente, nu sunt percepute a fi doar cerințe academice, ci mai mult, pași esențiali și necesari în formarea unei gândiri libere, autonome.

Fundamentate fiind pe principiul formării unei gândiri juridice adecvate, a înțelegerii și utilizării corecte a limbajului juridic, a cunoașterii doctrinei de specialitate și a legislației civile incidente, precum și a obținerii de cunoștințe teoretice fundamentale și de aptitudini practice legate de incidența normelor Codului civil român, obiectivele cursului sunt complexe și deopotrivă motivate.

Ne place să spunem că, acest curs își propune să fie mai mult decât o introducere în dreptul civil, mai mult decât o prezentare generală a instituțiilor sale principale. Își propune să fie un prim exercițiu de înțelegere și reflecție juridică, o bază juridică pentru parcursul profesional al studentului viitor jurist.

Cu siguranță, în continuitatea obiectivelor asumate, acest manual de drept civil își propune să formeze nu doar cunoștințe, ci și deprinderi intelectuale și reflexe profesionale, conturând treptat profilul unui jurist capabil să înțeleagă, să analizeze și să aplice dreptul civil cu discernământ și pricepere.

De aceea, competențele vizate nu se limitează doar la planul teoretic, ci ele vor deschide un mod de a gândi și de a acționa în spațiul juridic.

Parcurgerea acestei discipline oferă posibilitatea de a descoperi arhitectura conceptuală a ramurii dreptului civil, ca și componentă a sistemului de drept românesc. Se va însuși posibilitatea de delimitare a obiectului de studiu al acestei ramuri importante a dreptului privat, de înțelegere și definire a noțiunilor esențiale și de identificare a principiilor care îi dau coerență. De asemenea, drepturile subiective civile și obligațiile juridice corelative lor, nu vor mai apărea ca simple formule teoretice, ci ca expresii vii ale relațiilor juridice dintre persoane (fizice și juridice), integrate nu doar într-un sistem logic dar și unitar.

Pe măsura avansării în studiul materiei dreptului civil, a părții sale generale, se poate rafina modul de exprimare precum și se poate dobândi siguranță în utilizarea limbajului juridic, astfel că discursul va putea deveni mai clar, mai logic, mai structurat și mai convingător. În același timp, cursul urmărește a se exersa acea formă specifică de gândire juridică, riguroasă dar suficient de flexibilă, pentru a permite construirea de argumente logice și pertinente și obținerea de soluții echilibrate, întemeiate pe norme juridice și pe rațiune.

Într-un univers normativ destul de complex, capacitatea de a orienta informația devine necesară și esențială. Astfel, cursul tinde spre a se înțelege cum se stabilesc legături și delimitări între ramura dreptului civil și celelalte ramuri ale dreptului, privat sau public, cum se valorifică în mod critic doctrina civilă, legislația și jurisprudența,

precum și cum se înțeleg și se integrează opiniile doctrinare sau jurisprudențiale divergente. Mai mult, în fața unor realități sau situații concrete, viitorul jurist va putea identifica soluții adecvate, utilizând metode de analiză juridică adaptate contextului dar și finalității urmărite.

Cum dreptul nu există în afara valorilor care îl susțin, acest studiu urmărește să cultive o sensibilitate aparte față de dimensiunea etică a normelor juridice ale domeniului civil. Astfel, îndeamnă la o analiză asupra locului dreptului civil în ordinea socială, în asigurarea securității și stabilității circuitului civil, precum și asupra rolului său în promovarea echității. Un mod prin se urmărește să se contureze treptat nu numai o conștiință juridică dar și civică, însoțită de un autentic simț al dreptății, legalității și al responsabilității.

În cele din urmă, cursul „*Drept civil. Partea generală*”, urmărește să deschidă drumul spre o reflecție juridică autonomă, context în care, este subliniată dinamicitatea dreptului civil, un domeniu supus interpretării dar și evoluției permanente. Ceea ce ajută la o evaluare critică a soluțiilor oferite de doctrină și de legislația în materie civilă, la o înțelegere a importanței reglementării relațiilor patrimoniale și nepatrimoniale și a poziției de egalitate a părților. Mai mult, tinde să contribuie formarea și consolidarea culturii juridice a cititorului interesat.

Autoarea

TEMA 1

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND DREPTUL CIVIL

Obiective	16
1. Definiția dreptului civil	17
1.1. Definiție și particularități	17
2. Rolul și locul dreptului civil în sistemul de drept românesc	20
3. Principiile dreptului civil	21
3.1. Considerații prealabile. Prezentare și analiză	21
4. Delimitarea dreptului civil de alte ramuri ale dreptului	26
4.1. Aspecte prealabile. Criterii de delimitare	26
4.2. Delimitarea dreptului civil de unele ramuri de drept public	29
4.2.1. Delimitarea/corelarea dreptului civil de dreptul constituțional	29
4.2.2. Delimitarea/corelarea dreptului civil de dreptul administrativ	30
4.3. Delimitarea dreptului civil de unele ramuri de drept privat	31
4.3.1. Delimitarea/corelarea dreptului civil de dreptul muncii	31
4.3.2. Delimitarea/corelarea dreptului civil de dreptul comercial	32
4.3.3. Delimitarea/corelarea dreptului civil de dreptul familiei	33
4.4. Delimitarea/corelarea dreptului civil de dreptul internațional privat	34
De reținut	35
Autoevaluare Tema 1	36
Test grilă	36

Obiective

Primul capitol al acestui curs ne introduce în sfera ramurii dreptului civil și a aspectelor sale definitorii.

Prin definirea și analiza dreptului civil, ca și ramură de drept privat semnificativă și importantă în sistemul de drept românesc, urmărim atingerea unor obiective fundamentale ce vizează aspecte esențiale precum, reglementarea relațiilor sociale prin norme juridice civile, norme ce urmăresc ocrotirea drepturilor subiective, egalitatea părților și asigurarea stabilității raporturilor juridice civile.

Analiza parcursului istoric și stabilirea locului dreptului civil în sistemul de drept românesc are ca și scop principal, înțelegerea fundamentelor, a originii, evoluției și rolului acestei ramuri de drept în reglarea raporturilor interumane, a relațiilor de natură patrimonială sau nepatrimonială statuate între persoane.

Se urmărește înțelegerea parcursului acestei ramuri de drept și a importanței sale, încercând stabilirea unor particularități legate de apartenența dreptului civil în categoria ramurii de drept privat, și conștientizarea faptului că dreptul civil este dreptul comun sau regula generală pentru celelalte ramuri de drept privat.

Prin definirea obiectului de reglementare concretizat în relațiile juridice guvernate de norme de drept civil, se face o distincție între raporturile patrimoniale (materiale), și raporturile nepatrimoniale (lipsite de conținut material, economic).

Sunt prezentate principiile generale ale ramurii dreptului civil, cu scopul evidențierii rostului lor, în calitatea pe care o au, aceea de fundament pe care se construiește întreaga reglementare a raporturilor juridice private. Prin aceasta urmărim să evidențiem faptul că aceste reguli sau idei de bază sunt necesare pentru a asigura coerență, direcție și echitate în aplicarea normelor juridice civile, prezente cu prevalență în Codul civil român dar și în alte legi civile.

Prin analiza pe care o facem, încercăm și o delimitare a dreptului civil de alte ramuri de drept privat și drept public, pentru a evidenția aspectele comune dar mai ales cele distincte, particularitățile specifice dar și interrelaționarea dintre ele.

Tema urmărește, în esență, înțelegerea rostului și a modului în care dreptul civil însoțește conduita umană, reglând și disciplinând relațiile dintre oameni.

1. Definiția dreptului civil¹

1.1. Definiție și particularități

Dreptul, în general, are vocația de a organiza viața socială, de a ordona și disciplina conduitele oamenilor în cadrul relațiilor sociale, fiind o oglindă ce reflectă valorile și principiile pe care o societate le are. În calitatea sa de cadru structurat și de instrument crucial pentru reglementarea comportamentului uman, dreptul are un rol esențial în menținerea ordinii sociale și în asigurarea justiției², a faptului că interacțiunile din cadrul societății se desfășoară într-o manieră ordonată și previzibilă³. Din diversitatea vieții sociale decurge diversitatea și multitudinea regulilor juridice care sunt grupate în reglementări specializate și ordonate în instituții juridice și ramuri de drept public și privat.

Dintre ramurile de drept privat, dreptul civil este cea mai veche și mai importantă, cu rol în reglementarea relațiilor dintre indivizi (cum ar fi cele cu referire la contracte, proprietate, familie și obligații). Dreptul civil este o ramură de drept privat înrădăcinată în Imperiul Roman⁴, codificat fiind și larg răspândit începând cu secolul al XIX-lea, în special urmare a Codului civil al Napoleon din 1804, și a Codului civil german din 1900.

Sub aspect istoric, dreptul civil indică acel grup de idei și sisteme juridice ce derivă din celebra operă legislativă, *Corpus Juris Civilis (Codex Iustiniani)*⁵, cu influențe ulterioare puternice preluate din practicile napoleoniene, cele germanice, canonice, feudale și locale, precum și din anumite tulpini doctrinare.

Nu doar formulările conceptuale în care au fost exprimate normele și principiile dreptului civil, dar și formele procedurale în care a fost administrată justiția, au fost puternic romane (*comuna jus*). Conceptul a fost dezvoltat ulterior,

¹ Lucretia Dogaru, Antonia Diana Dogaru, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Pro Universitaria, București, 2021, p.13-19; Marian Nicolae, *Drept civil. Teoria generală*, Volumul I (*Teoria dreptului civil*), Ed. Solomon, București, 2017, p.17; Ovidiu Ungureanu, Cornelia Munteanu, *Drept civil. Partea generală*, Ediția a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 17-18.

² Diana Dănișor, Nicolae Popa, Gheorghe Dănișor, *Filosofia dreptului. Fundamentele Justiției*, Ed. C. H. Beck, București, 2024, p. 111-113.

³ Ramona Duminiță, *Lege și legiferare în societatea românească actuală*, Ed. C. H. Beck, București, 2024, p.13 și urm.

⁴ Termenul *jus civile*, care înseamnă „drept civil”, a fost folosit în Roma antică pentru a distinge legea aplicabilă exclusiv în Roma de *jus gentium*, legea tuturor națiunilor, aplicabilă în întregul imperiu. Această sintagmă a fost folosită și cu scopul de a distinge dreptul privat, care guvernează relațiile dintre indivizi, de dreptul public și de dreptul penal.

⁵ O analiză a acestei opere o regăsim la, Marian Nicolae, *Codex Iuris Civilis*, Tomul I-II, Ed. Universul Juridic, București, 2012.

în epocile în care idealul politic a fost exprimat în conceptele de democrație, protecția proprietății și statul de drept, pentru ca apoi, acest ideal să necesite crearea certitudinii legii prin uniformitatea sa. Prin urmare, mixul de drept roman și de drept cutumiar, dar și drumul deschis pentru codificări de drept, a făcut ca, în ciuda varietății locale, lumea dreptului civil să experimenteze un sentiment de unitate care corespundea unității civilizației europene.

Conceptual, dreptul civil provine din abstracții, formulează principii generale și are atribuite mai multe înțelesuri sau accepțiuni. Dispozițiile sale sunt grupate pe categorii care reglementează subdiviziuni ale obiectului dreptului civil, adică reglementează instituțiile juridice civile ce îi aparțin.

Într-o accepțiune, dreptul civil indică totalitatea normelor juridice civile care reglementează relațiile în cadrul unei colectivități determinate, reguli sau norme care sunt obligatorii și care se impun la nevoie prin forța autorității statale. Aceste tipuri de norme juridice civile au o existență obiectivă, întrucât există ca atare independent de perceperea subiectivă a destinatarilor acestora ori de aplicarea lor practică. Astfel, această accepțiune vizează dreptul civil obiectiv sau dreptul pozitiv aflat în vigoare la un moment dat și aplicabil raporturilor juridice civile.

O altă accepțiune a dreptului civil, presupune acea posibilitate recunoscută de legea civilă unui subiect de drept (persoană fizică sau juridică), în calitate sa de titular al dreptului civil și de subiect activ, de a avea un anumit comportament sau conduită juridică și de a cere o conduită conformă acestui drept de la subiectul pasiv. O astfel de apartenență a dreptului civil în vigoare la un anumit subiect de drept, arată sensul său de drept subiectiv.

O a treia semnificație ce poate fi atribuită expresiei de drept civil, este desemnată tocmai de calitatea sa de ramură a științei juridice al cărei obiect este acela de cercetare și de cunoaștere a dreptului obiectiv civil (legea civilă în vigoare) și a drepturilor subiective civile aparținând subiectelor de drept civil.

În definiția dreptului civil, ca și ramură de drept privat, conform cu dispozițiile art. 2 alin. (1) din Codul civil român⁶, referitoare la obiectul său, acesta

⁶ Codul civil din 17 iulie 2009, Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în M. Of. al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of., Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011; Codul civil a fost ulterior modificat și prin Legea nr. 138/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind actualul Cod de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, publicată în M. Of., Partea I, nr. 753 din 16 octombrie 2014, și prin Legea nr. 17/2017 pentru aprobarea OUG nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă precum și a altor acte normative, publicată în M. Of., Partea I, nr. 196 din 21 martie 2017; ultima actualizare 2026.